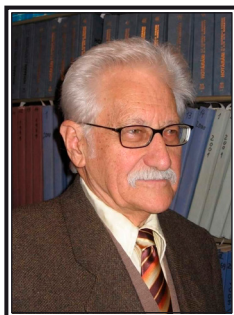

Nekrológ

Fülöp Géza (1930–2021) halálára

Marosvásárhelyről érkezett a szomorú hír, felesége, fiai és unokái gyászolják. Őszinte együttérzésünk mindenki más előtt az övék.

Gyászolja – az erdélyi értelmiségen túlmenően – az egyetemes magyar könyvtárügy is.

Fülöp Géza az elmúlt fél évszázadban a szakma egyik legfelkészültebb elméleti szakértőjeként vált ismertté. Ha a könyvtári tevékenységnek és ismereteknek lehet (talán kissé mesterségesen) szintjeit elkülöníteni, akkor ő – a gyakorló, az oktató, a kutató-fejlesztő kiválóságok mellett – az alap kutatások tudós mestereként tisztelhető. A vegyész diploma hozzásegítette egy olyan tágasabb tudományos látásmódhoz, melynek révén eladdig ismeretlen mélységi összefüggések megfogalmazását vállalhatta mindnyájunk örömére. Mielőtt ezeket érintjük, mulhatatlanul szükséges felidézni életútját, amely szélsőséges diktatúrák (*Vasgárda*, *Antonescu*, *Ceauşescu*) hosszú évtizedein át vezetett el a romániai rendszerváltozáshoz. Az elmúlt harminc évben azután volt lehetősége magyar és svédországi levegőt is gyakrabban szívnia. *Borges*, *Eco* és *Esterházy Péter* szintjén ismerte fel a még fiatal vegyész a kultúra egésze számára nélkülözhetetlen és kiemelt szerepét. Az információ problematikája visszatérően foglalkoztatta. Az információról készített első műve 1973-ban jelent meg Kolozsvárt (*Ember és információ*). Alapműve, *Az információ* című 1990-ben, ugyancsak Kolozsvárt, majd e mű átdolgozott, bővített változata egyetemi tankönyvként 1996-ban Budapesten is kiadásra került, 2001-ben megjelent a mű további kiegészítésekkel, frissítésekkel bővített 3. változata is.

Fülöp az információt – az anyag és az energia mellett – korunk harmadik meghatározó tényezőjeként értelmezi. Az információ mibenlétét könyve – alig ötven évvel *Norbert Wiener*¹ és *Claude Shannon*² alapművei (1948) után – a lehető legszélesebb értelemben („ezerarcú információ”) boncolja: a biológiai-genetikai információtól az agyműködésen keresztül a társadalmi információig (jelek, beszéd, írás, tömegkommunikáció). Az információs társadalom fokozatos kiteljesedése, a robotika és a mesterséges értelem kérdései is helyet kapnak művében, miközben a veszélyekről is fontos gondolatokat rögzít.

Fülöp Géza a magyarországi szakmai közélet eminens tagjaként szerepelt az elmúlt évtizedekben: konferenciák anyagai és folyóiratcikkek őrzik meglátásait. Egyszerre tömör és hajlékony stílusa különösen jól érvényesül rövidebb, esszézerű írásaiban és recenzióiban. Nyelvtudása és tájékozottsága révén szuverén partnere tudott lenni ezekben a magvas írásokban sok nyugati szerzőnek.

Pár példa jellemzésül. 1994-ben írja egy amerikai kiadvány ismertetésében³: „*Nem hiszem, hogy a mi kelet-közép-európai (vagy közép-kelet-európai) régióinkban akadna olyan könyvtár, amelynek szabályzatában [...] a feladatok közé sorolnák a szellemi szabadságnak – a gondolat-, vélemény-, szólásszabadságnak és az információhoz való hozzáférés szabadságának a védelmét.*” Az ALA, az amerikai könyvtári szövetség számára viszont ez létkérdés, szögezi le.

Vissza-visszatérően foglalkozott az olvasás fontosságával és jövőjével. 2000-ben írt esszéjében⁴ ezt olvassuk: „*Az emberiség – tudjuk – mély válságban van, s ennek csak tünetei [...] a gazdag és szegény országok közötti szakadék mélyülése, a környezetszennyezés, a globális felmelegedés. A válság mélyebben van, az emberi lelkekben. Lehet szappanoperákkal, bárgyú reklámszövegekkel [...], a virtuális valóság csábításaival leplezni, de kikerülni belőle csak bölcsességgel lehet. A bölcsesség pedig nem az adathalmazokban [...] van, hanem bölcs emberek írta könyvekben.*” Fogadjuk meg Fülöp Géza szavát, olvassuk az ő könyveit (is).

Az Országos Széchényi Könyvtár sokak számára adna újabb örömteli jelet, ha a *Dr. Horváth Tibor emlékezete* című honlap⁵ példáját folytatva más jeles szakmabelijeink között a marosvásárhelyi Fülöp Géza maradandó szellemi értékeit is ilyen önálló honlap elkészítésével becsülné meg. (*sp*)

Irodalmi hivatkozások

1. WIENER, Norbert. *Cybernetics: Or control and communication in the animal and the machine.* New York: Wiley, 1948.
2. SHANNON, C. E. A mathematical theory of communication. == *The Bell System Technical Journal*, 27. (1948) 3., p. 379 – 423. ISSN: 0005-8580 Hozzáférhető: DOI: 10.1002/j.1538-7305.1948.tb01338.x [Megtekintve: 2021.09.07.]
3. FÜLÖP M. Géza. A szellemi szabadság védelmében. == *Könyvtári Figyelő*, 40. (1994) 4., p. 606. ISSN 0023-3773
4. FÜLÖP Géza. Fogunk-e olvasni a XXI. században? Az olvasás jövője. == *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 9. (2000) 11., p. 25. ISSN 1216-6804
5. Dr. Horváth Tibor emlékezete [online]. == Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja. Tematikus honlapok, virtuális kiállítások aloldal. Országos Széchényi Könyvtár, cop. 2016. Hozzáférhető: <https://horvathtibor.oszk.hu/> [Megtekintve: 2021.09.07.]

Főhajtás Fülöp Géza előtt

Emlékezésem szerény tiszteletadás *Fülöp Gézának* és elköszönés a *Könyvtári Figyelő* nagyrabecsült, régi, kedves szerzőjétől, akit idén júniusban veszítettünk el.

A hazai könyvtárosok jól ismerték őt és feleségét, *Fülöp Mária*t, a Maros Megyei Könyvtár lenyűgöző munkabírású nagyszerű bibliográfusát. Fülöpék fogalmat jelentettek korosztályom könyvtárosai számára: Géza és Marika – még az utóbbi években is, ahogy korábban is minden évben – együtt látogattak Budapestre ügyeket intézni, részt venni a mindig figyelemmel kísért, fontosabb hazai könyvtári rendezvényeken. Visszatérő vendégei, előadói voltak a Magyar Könyvtárosok Egyesülete nyári vándorgyűléseinek is. Látogatásaikat összekötötték a kutatásaikhoz szükséges források gyűjtésével is, és az anyaggyűjtés nemzeti könyvtárbeli részéhez gyakran kértek tőlem kisebb segítséget és előkészítést. A könyvtári szaklapok szerkesztői mindig szívesen fordultak Gézához, ha angol vagy francia nyelvű informatikai könyvet kellett ismertetni vagy információtudománnyal, kommunikációval, újabban az olvasással, olvasáskutatással foglalkozó külföldi szakcikkekről vártak referátumot, szemlét, átfogó bemutatást. Fülöp Géza a legkorrektebb szerzők közé tartozott – betartotta a határidőket és hibátlan írásokat küldött. Nem véletlenül volt népszerű szerzője a *Könyvtári Figyelő*n kívül a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*nak vagy a *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*nak, és szívesen látott vendége, meghívott előadója az ELTE Könyvtártudományi Tanszéknek, valamint a nagyobb könyvtárak rendezvényeinek.

Dr. Fülöp Géza vegyész, kémikus, informatikai szakíró – vagy, ahogy mi jegyeztük a *Könyvtári Figyelő* impresszumában, a szerzői közreműködők jegyzékénél – mérnök, újságíró, szakíró. E variációkból is kitűnik, sokoldalú, széles körű tudással rendelkező szakember volt, aki az informatikához, a természettudományokhoz és a humán tudományokhoz is affinitással fordult, s mindig tudott érdekes megjegyzést, eredeti gondolatot fűzni a mások írásait bemutató cikkeihez is.

Fülöp Géza 1953-ban diplomázott a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen, ahol kémia tanári képesítést szerzett. Rövid ideig tanított Nagyváradon, majd az Ifjúság Könyvkiadó kolozsvári szerkesztője, fordítója lett. 1961-től vegyészként dolgozott a Metalochimice üzemben, 1965-től a marosvásárhelyi Műtrágya kombinát kutatóintézete dokumentációs osztályán volt számítástechnikus. 1979-től a Könnyűipari gép-és alkatrésztechnológiai kutatóintézetben dolgozott. Közben már folyamatosan jelentek meg írásai a *Korunkban*, az *Igaz Szóban*, a *Könyvtári Szemlében*. *Ember és információ* című könyve először 1973-ban jelent meg a Kriterionnál, az *Információ nyomában*. *Bevezetés a szakirodalom-kutatásba* 1978-ban, ugyancsak a Kriterion kiadásában. Az *Ember és információ* magyarországi kiadása a budapesti Műzsák Kiadónál jelent meg 1984-ben. 1990-ben elvállalta az újjáalakuló Kemény Zsigmond Társaság főtítkári teendőit. A társaság rendszerváltás utáni tízéves történetét *A Kemény Zsigmond Társaság ötödik feltámadása* cím alatt dolgozta fel. Ebben az évben jelent meg alapművének tekinthető munkája *Az információ* első kiadása a Kriterionnál. 1996-ban az ELTE tankönyvként adta ki e monográfia 2. átdolgozott, bővített kiadását, a 3. kiadást az Erdélyi Múzeum-Egyesület jelentette meg 2001-ben Kolozsváron. A hazai könyvtári szaklapokban a nyolcvanas évektől publikált. 1996-ban *Monoki István díjjal* tüntette ki az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület.

Informatívan, adatgazdagon és olvasmányosan megírt szakkönyvei méltán lettek népszerűek, és a hazai könyvtárosképzés ajánlott, illetve kötelező olvasmányaivá váltak. Névrokona, az ELTE BTK Könyvtár-tudományi Tanszékének vezetője, a művelődés- és könyvtörténész *Fülöp Géza* (1928–1998) egyetemi docens a következő megjegyzéssel vezette be egyetemi tankönyvként átdolgozott *Az információ* című könyvét: „Mivel a tanszék [...] elsősorban informatikai tárgyú segédletekben és felkészült informatikus-szakemberekben szenvedett hiányt, Fülöp Géza (szül. Kolozsváron, 1930. november 23-án) Marosvásárhelyen élő és működő jeles kémiai és informatikai szakíróhoz fordult, aki Romániában több e tárgyba vágó magyar nyelvű szakmunkát adott közre (*Ember és információ*. 1973., *Az információ nyomában*. 1978., *Az információ*. 1990.). Arra adott neki megbízást, illetve arra kérte, hogy „*Az információ*” című alapvető és alapos összefoglaló munkáját, – amelyben eredetileg a romániai viszonyokat figyelembe véve, s megállapításait romániai konkrét példákkal illusztrálva fejtette ki mondanivalóját, – dolgozza át magyarországi igények szerint a magyarországi olvasók, köztük a magyar felsőoktatásban résztvevő egyetemi és főiskolai könyvtáros- és informatikus-szakos hallgatók, valamint a könyvtárügy és a szakirodalmi információs tevékenység különböző területein működő szakemberek számára, továbbá az első kiadás szövegét egészítse ki a szakkutatás és a gazdag szakirodalom újabb, lényeges eredményeivel és megállapításaival.”¹

Bár az utolsó 8–10 évben már kevesebb munkát vállalt a hazai szaklapoknak, felesége nagyszabású Maros megye életrajzi bibliográfiájába lektorként, segédszerkesztőként, adatgyűjtőként folyamatosan bedolgozott, holott a látása – sajnos – egyre rosszabb lett. Két éve – utolsó munkáévemben – még a poszt-posztmodernről keresett, kért irodalmat az OSZK-ban.

Szerettem emberként, tiszteltem szerzőként, nagyon fog hiányozni. Nyugodjék békében!

(Kovács Katalin, a *Könyvtári Figyelő* ny. szerkesztője)

Irodalmi hivatkozások

1. FÜLÖP Géza. *Az információ*. 2. bőv. átdolg. kiad. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtár-tudományi – Informatikai Tanszék, 1996. Hozzáférhető: <https://mek.oszk.hu/03100/03118/html/> [Megtekintve:2021.09.07.]